

Veliuonos paštas iki 1940 m.

Kazys Misius

XVII a. Lietuvos ir Lenkijos valstybėje pašto ryšiams organizuoti valdovai suteikdavo privilegijas užsieniečiams. Todėl pašto traktai ir pašto kontorų darbas būdavo organizuojamas Vakarų Europos valstybių pavyzdžiu. Iš išlikusių ir Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyne saugomų XVII a. pradžios Jurbarko muitinės knygų galima įsitikinti, kad pro Jurbarką Kauno link keliaudavo gana daug pirklių tiek įvairiais vežimais, tiek laivais (vytinėmis). Literatūroje nurodoma, kad XVIII a. pradžioje veikė tarptautinis Karaliaučiaus–Vilniaus pašto traktas. Ar šiame trakte buvo Veliuonės arklių pašto stotis, žinių nerasta.

Iš XVI–XVII a. dvarų inventoriaus žinome, kad tuo metu būdavo ir pastočių prievolė. Dvarų į įvairias vietas siunčiamos pastotės gabendavo ne tik prekes, bet ir įvairią korespondenciją. XVI–XVII a. pašto kariatomis būdavo vežama tik valstybinė korespondencija. Pašto ryšiai reikalavo nemažai išlaidų. XVII a. Lietuvos didžiojo kunigaikščio, arba valstybiniai, miesteliai valdovo aplinkraščiais būdavo apdedami pašto mokesčiais. Pavyzdžiui, 1699 m. Veliuonà turėjo mokėti 65 auksinus pašto mokesčio. Tiek pat mokėjo ir Vilkijà, Jurbarkas mokėjo 60, o Skiřsnemunė – 20 auksinų¹.

XVIII a. pašto vežimais pradėta gabenti ne tik valstybinė, bet ir privati korespondencija. Pašto įstaigų reikšmė ypač padidėjo atsiradus periodinei spaudai. Rodos, kad XVIII a. pašto laikymas apsimokėdavo iš teikiamų paslaugų. Be to, XVIII a. pašto vežimais buvo vežami ir keleiviai. Kaip žinia, Lietuvos bajorai dažnai vykdavo į įvairius seimelius bei seimus. Tose kelionėse jie neretai naudodavosi pašto vežimais.

Nuo XVIII a. antrosios pusės svarbesni Lietuvos ir Lenkijos pašto traktai buvo skelbiami Varšuvoje, Gardine ir Vilniuje leidžiamuose kalendoriuose. Deja, tuose kalendoriuose pašto traktas pro Veliuoną nenurodomas. Vietiniai pašto traktai nebūdavo skelbiami. Iki šiol nepasitaikė

²⁹*Švietimo ministerijos žinios. – 1932, Nr. 3, p. 202–203.*

¹*Акты издаваемые Виленскою археографическою коммиссиею для разбора древних актов. – Вильнюс, т. 8, 1875, с. 291.*

aptikti išsamių žinių, kokie vietiniai pašto traktai veikė Lietuvoje XVIII a. antrojoje pusėje. Iš Vilniaus kalendoriuose skelbiamo pašto aišku, kad vietinių pašto traktų buvo nemažai. Į Vilnių paštas buvo vežamas iš visų aplinkinių apskričių centrų, Žemaitijos. Apie pašto gabenimą pro Veliuoną LDK laikais žinių nerasta.

Pailsėti bei arkliais keisti pašto traktuose kas 3–5 mylios būdavo arklių pašto stotys. Per trečiąjį Lietuvos ir Lenkijos padalijimą Lietuva (išskyrus Užnemunę) atiteko Rusijai. Nuo 1795 m. Lietuvoje atkurta paštas pritaikytas Rusijos interesams. 1798 m. veikusiam Kauno–Jurbarko pašto trakte pašto stotys buvo Paštuvojė, Serėdžiuje, ties Gelgaudų pilimi. Kitais, 1799 m., tame trakte nurodomos pašto stotys Vilkijojė, Serėdžiuje, Gelgaudų pilyje. Kitas pašto kelias Kaunas–Raseiniai Veliuonos nesiekė. Šiame trakte 1799 m. pašto stotys buvo Vilkijojė, Serėdžiuje, Ariogaloje².

Nesigilinant į Rusijos imperijos laikų pašto traktus bei jų pasikeitimus, tenka pasakyti, kad nerasta duomenų, jog kada nors Veliuonoje būtų buvusi arklių pašto stotis.

1861 m. panaikinus baudžiąvą paštas tapo reikalingas valstiečiams, iki tol neturėjusiems pilietinių teisių. Atsiradus geležinkeliams ir jais pradėjus vežti pašta, arklių pašto stotys neteko savo ankstesnės reikšmės. Pagaliau pašta pagal sutartis ėmė gabenti įsikūrusios bendrovės, privatūs asmenys.

Tikra revoliucija ryšių sistemoje buvo telegrafo išradimas. Nuo 1880 m. Lietuvos teritorijoje telegrafo ryšio tinklas sparčiai plito. Deja, tiesiamos svarbesnės telegrafo linijos Veliuoną aplenkė.

XIX a. pabaigoje Rusijos imperijos apskričių ir kituose didesniuose miestuose veikė pašto kontoros. Miesteliuose, daugelyje valsčių centrų buvo pašto arba pašto telegrafo skyriai, arba pašto stotys. Pašto veiklai vadovavo Vilniaus pašto telegrafo apygarda, kuriai buvo priskirtos Kauno, Suvalkų ir Vilniaus gubernijos.

Paštas Veliuonoje 1905–1915 m.

Nors Veliuona valsčiaus centru tapo 1861 m., tačiau pašto čia dar ilgai nebuvo. Tiesa, korespondencija, adresuota Veliuonos valsčiaus gyventojams, būdavo paimama iš artimiausio pašto į valsčiaus valdybą ir per seniūnus įteikiama adresatams. Vėliau Veliuonos valsčiaus valdyboje buvo galima įsigyti ir pašto ženklų. Nuo 1899 m. valsčiaus valdyboje pradėta priiminėti ir išdavinėti paprastą korespondenciją, tai yra neregistruotus laiškus bei atvirlaiškius³.

Tai valsčiaus gyventojų netenkino. 1905 m. Veliuonoje atidaromas pašto skyrius. Apie tai spaudoje buvo rašoma:

„Mums praneša, kad š. m. rugpjūčio 1 (14) d. Veliuonos miestelyje (Kauno gub.) įtaisė pašto skyrių, kuriame priima kaip paprastus, taip ir įtrauktus laiškus ir pinigų leisti. Šį pašto skyrių įsteigė susidėję ūkininkai, miestelio gyventojai, dvarponiai ir kunigas. Išdas prižadėjo trims metams praslinkus nuo įsteigimo paimti šį pašto skyrių į savo rankas. Nėra ką kalbėti apie tą, kurią didelę naudą turės iš šios pačtos aplin-

²1798 ir 1799 m. pašto traktų bei stočių sąrašai // Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau LVIA). – F. 378, bs, b. 4, t. 1, l. 407 (1799 m. pašto traktų ir stočių sąrašas Alsėdžių bažnyčios archyve).

³Памятная книжка Ковенской губернии (toliau ПККГ) на 1900 год. – Отдел 2, с. 12.

*kinių parapijų gyventojai, dabar ir laiškus, ir laikraščius galės patogiau ir greičiau atsiimti ir išleisti*⁴.

Tikėtina, kad gyventojų lėšomis buvo nuomojamos patalpos pašto skyriui, taip pat išvežiojama korespondencija. Paštiniškai atlyginimą gaudavo kaip valstybės tarnautojai.

Paštas gyventojams buvo patogus ne tik dėl laiškų. Per pašta buvo galima gauti bei siųsti perlaidas, siuntinius. Net lietuvių spaudos draudimo metais užsienyje leidžiamuose lietuviškuose kalendoriuose būdavo spausdinamos ištraukos iš Rusijos pašto taisyklių. Pavyzdžiui, 1898 m. ūkininkams skirtame kalendoriuje beveik du puslapius užėmė ištraukos iš pašto taisyklių, kuriose buvo nurodytos laiškų bei atvirlaiškių išsiuntimo kainos tiek Rusijos imperijoje, tiek į užsienį. Laiškui, sveriančiam iki 7 lotų (lotas prilygo 12,8 g), reikėjo klijuoti 7 kp vertės pašto ženklą Rusijoje ir 10 kp – į užsienį. Maksimalus laiško svoris galėjo būti 160 lotų, tačiau už kiekvieną lotą reikėjo klijuoti po 7 kp vertės ženklą. Registruotų laiškų siuntimas kainavo dvigubai daugiau.

Žymiai pigiau buvo susirašinėti atvirlaiškiais. Atvirlaiškio siuntimas Rusijoje kainavo 3, o į užsienį – 4 kp. Todėl XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje susirašinėjimas atvirlaiškiais buvo gana populiarus. Be to, jų siuntėjas turėjo galimybę iš anksto apmokėti atsakymą ant to paties atvirlaiškio. Tame pačiame mieste siunčiamas paprastas laiškas kainavo 3 kp (už vieną lotą). Be laiškų, paštu buvo galima siųsti ir banderoles, pinigų perlaidas, vertybinius paketus, siuntinius. Vertybinius paketus buvo galima siųsti atvirus arba uždarus. Atvira siunta negalėjo būti įvertinta daugiau nei 15 000 rb, o jos svoris neturėjo viršyti 20 svarų (apie 8,19 kg). Uždaro vertybinio paketo maksimalus svoris turėjo būti perpus mažesnis, o jo vertė ne daugiau kaip 500 rb. Siuntinio svoris negalėjo viršyti 3 pūdų (apie 50,5 kg), o vertė – 5000 rb. Išsiuntimo kaina priklausė nuo atstumo ir svorio. Pavyzdžiui, už kiekvieną siuntinio svarą (apie 4,095 kg), keliaujančią ne toliau kaip 500 varstų (varstas prilygo 1,067 km) reikėjo mokėti po 5 kp⁵.

Vilniaus pašto telegrafo apygardos vadovybė lietuvius į pašto tarnybą priimdavo nenoriai. Pirmenybė visados buvo teikiama stačiatikių tikybos asmenims. Pirmuoju Veliunos pašto skyriaus viršininku paskirtas Ambrosijus Ryžkovičius. Jis buvo stačiatikis, baigęs Svisločės pradinę mokyklą⁶. Pašto skyrius dirbo nuo 8 iki 14 ir nuo 14 iki 19 val.

Nors konkrečių duomenų nepasitaikė aptikti, tačiau tikėtina, kad Veliunos paštas korespondencija keitėsi su Vilkijės paštu. Iki 1881 m. Kauno–Raseinių telegrafo linija ėjo pro Vilkiją, Ariogalą ir Veliunos nesiekė. Atidarytas paštas telegrafo ryšio neturėjo.

Rusijoje paštui buvo tekusios ir valstybės taupomųjų kasų funkcijos. Sie-

Veliunos pašto antspaudas (viršuje) ir kalendoriniai žymekliai carinės Rusijos valdymo metais

⁴Vilniaus žinios. – 1905, Nr. 232, p. 2.

⁵Ukiszskasis kalendorius ant 1898 metų. – P. 36–37.

⁶ПККГ на 1906 год. – Отдел 1, с. 90.

kiant taupomąsias kasas padaryti kuo prieinamesnes ir mažiau pasiturintiems gyventojams, užsienio valstybių pavyzdžiu 1882 m. pasiūlyta jas steigti prie pašto įstaigų. Tai įgyvendinta 1889 m. priėmus naują taupomųjų kasų įstatymą. Nuo šiol pašto įstaigose pradėtos steigti valstybės taupomosios kasos, priimančios ir išduodančios gyventojams indėlius. Netrukus tokios kasos veikė beveik prie kiekvienos pašto įstaigos. Veliuonos pašto skyriuje taupomoji kasa atidaryta 1906 m. sausio 1 d.⁷

1912 m. Veliuonos pašto viršininku paskiriamas Andriejus Tibėjus, irgi stačiatikis. Nurodoma, kad A. Tibėjus gimė 1877 m. Batakių valsčiuje, tikriausiai atkeltų kolonistų šeimoje. Jis mokėsi Jurbarko mokykloje, o 1899 m. gavo paštinko tarnybą Širvintose. 1901 m. toms pačioms pareigoms perkeltas į Mažeikių paštą, o po poros metų – į Panevėžį. 1904 m. A. Tibėjus – Šiaulių pašto tarnautojas. Čia pabuvęs kelis mėnesius, perkeltas Vabalninko, o vėliau Pumpėnų pašto viršininku. 1908 m. paskirtas Jurbarko pašto tarnautoju, iš ten atvyko į Veliuoną⁸.

1913 m. rudenį į Veliuonos paštą įvedamas telegrafas, priimantis tiek vietines, tiek tarptautines telegramas⁹. Telegramos būdavo įteikiamos ir toliau gyvenantiems asmenims, tačiau už jų atnešimą reikėjo mokėti priklausomai nuo atstumo. Nors kai kuriuose paštų skyriuose būdavo ir telegrafo aparatų lotyniškų raidynų, tačiau ši žinyba lietuvių kalbą ignoravo ir po spaudos lietuviškais rašmenimis draudimo panaikinimo. Be rusiškų, būdavo priimamos tik lenkiškos telegramos.

Veliuonos pašto apyskaitų iki Pirmojo pasaulinio karo nepasitaikė aptikti. 1914 m. kilus karui Veliuonos pašto telegrafo darbas tapo gana įtemptas, nes buvo siunčiama daug valdiškų telegramų, paskelbta visuotinė mobilizacija į Rusijos kariuomenę. 1915 m. už nuopelnus darbe A. Tibėjus apdovanotas 1915 m. vasario 12 (25) d. caro nurodymu įsteigtu bronzos medaliu¹⁰. Veliuonos pašto viršininko nuopelnai visuotinei mobilizacijai neaiškūs, gal jis buvo apdovanotas už laiku gyventojams įteiktus šaukimus į kariuomenę.

1915 m. balandžio 14 (27) d. vykstant kovoms ties miesteliu, Veliuonos pašto telegrafo įstaiga buvo laikinai evakuota, o valsčiaus valdyba pasitraukė į Vilkiją. Tą pačią dieną į Veliuoną atvyko vokiečių kariai¹¹.

Vokiečiai Veliuonoje nesijautė saugūs. Netrukus rusai miestelį atsiėmė ir paštas vėl pradėjo veikti. Kovos Veliuonos apylinkėse tęsėsi beveik tris mėnesius. Per karo veiksmus beveik visas miestelis buvo sudegintas ir sugriautas. 1915 m. rugsėjo 2 (15) d. Veliuonos paštas evakuotas toliau į rytus¹². Evakuotas Veliuonos paštas dar beveik trejus metus gaudavo visus Rusijos paštui skirtus aplinkraščius, jo viršininkui buvo mokama alga. 1918 m. likviduota Vilniaus pašto telegrafo apygardos valdyba, taip pat ir evakuotas Veliuonos paštas. 1918 m. A. Tibėjus iš bolševikų gavo tarnybą ir liko Rusijoje¹³.

⁷Pašto įstaigų ir taupomųjų kasų žiniaraštis // LVIA. – F. 558, ap. 2, b. 97, l. 476.

⁸A. Tibėjaus tarnybos lapas // LVIA. – F. 558, ap. 1, b. 2502, l. 1, 2.

⁹1913 m. spalio 9 d. Veliuonos pašto viršininko telegrama // Ten pat, l. 141.

¹⁰A. Tibėjaus asmens byla // Ten pat, l. 4.

¹¹1915 balandžio mėn. Vilniaus pašto telegrafo apygardos pranešimas // Kauno apskrities archyvas. – F. 1–50, ap. 2, b. 220, l. 340.

¹²Žinios apie evakuotas pašto įstaigas // LVIA. – F. 558, ap. 2, b. 72, l. 262.

¹³A. Tibėjaus asmens byla // LVIA. – F. 558, ap. 1, b. 2502, l. 157, 166.

Paštas Lietuvos Respublikos metais

Apie Veliuonos pašta vokiečių valdymo metais jokių žinių aptikti nepavyko. Tikėtina, kad vokiečiai Veliuonoje pašto nebuvo atkūrę.

Atsikuriančioje Lietuvos Respublikoje 1918 m. lapkričio 6 d. įsteigta Pašto telefono ir telegrafo valdyba. Tų metų gruodžio mėn. iš vokiečių buvo perimtos pirmosios pašto įstaigos. Organizuojant Nepriklausomos Lietuvos pašta, be centrinio Lietuvos pašto, įstaigos suskirstytos į 7 kategorijas nuo pirmos iki septintos eilės. Priklausomai nuo eilės, reglamentuotas darbuotojų skaičius. Mažiausia pašto įstaiga buvo septintos eilės. Pašto telegrafo ir telefono valdyba priklausė Susisiekimo ministerijai. Visi pašto įstaigų darbuotojai į darbą būdavo priimami arba atleidžiami minėtos valdybos vadovo įsakymais.

Lietuvos Mokslų akademijos bibliotekoje esančiame 1921 m. išspausdintame Lietuvos pašto įstaigų sąrašė prie Veliuonos pašto ranka prirašyta data: 1919 m. liepos 4 d. Tikriausiai nuo tos dienos pradėjo veikti atkurta Veliuonos paštas¹⁴.

Teiginį, jog 1919 m. liepos mėn. pradėjo veikti Veliuonos paštas, patvirtina ir oficialus leidinys¹⁵. Veliuonos pašto atkūrimo bylos nerasta. Rodos, kad neišliko ir Veliuonos pašto Lietuvos Respublikos metų archyvas. 1920 m. Veliuonos pašto viršininkas buvo Feliksas Perminas, o jam talkininkavo tarnautoja Marytė Romikaitytė¹⁶. Gal F. Perminas buvo pirmasis atkurto Veliuonos pašto viršininkas. Veliuonos paštas priskirtas žemiausiai – septintai eilei.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais pašto įstaigoms buvo numatyti ir sargų etatai. 1921 m. Veliuonos pašto sargu dirbo Jonas Pinkevičius. Vėliau pašto sargo pareigybė panaikinta, o įvestas laiškinko etatas.

Pirmaisiais Lietuvos Respublikos metais steigiant mažesnes pašto įstaigas, patalpų nuoma, pašto gabenimu rūpindavosi vietos savivaldybės. Darbą organizuodavo Pašto telegrafo ir telefono valdyba.

F. Permino asmens bylos rasti nepavyko ir apie šį tarnautoją beveik nieko nežinoma. Pradėjus veikti paštui atkurta ir telegrafo ryšys.

Laivybos sezono metu paštas į Veliuoną ir iš jos buvo gabenamas į Kauną plaukiančiais laivais. Žiemą buvo keičiamasi korespondencija su Vilkijos paštu. Paštas į Vilkiją ir atgal buvo vežiamas per varžytines sudarius gabenimo sutartį su privačiu asmeniu. Kaip minėta, pirmisiais Nepriklausomos Lietuvos metais pašto gabenimu rūpinosi valsčiaus savivaldybė. Vėliau paštas iš Veliuonos ir į ją buvo vežamas autobusais.

1922 m. balandžio mėn. Veliuonos pašte buvo gaunami šie laikraščiai: „Lietuva“ – 20 egz. (15 prenumeratoriams ir 5 pardavimui), „Laisvė“ – 13 egz., „Tėvynės sargas“ – 7 egz., „Viensėdis“ – 12 egz., „Karys“ – 3 egz., „Trimitas“ – 40 egz., „Lietuvos ūkininkas“ – 35 egz., „Darbininkas“ – 6 egz., „Vienybė“ – 12 egz., „Ganytojas“ – 4 egz., „Žemdirbių balsas“ – 3 egz., „Vyriausybės žinios“ – 4 egz., „Lietuvos žinios“ – 4 egz., „Socialdemokratas“ – 10 egz., „Tėvynės balsas“ – 15 egz., „Žydų balsas“ – 9 egz. Dar prenumeruota lenkų kalba „Nowiny“ – 16 egz. Iš užsienio laikraščių lietuvių kalba – 15 egz., vokiečių kalba irgi 15 egz., rusų kalba – 4 egz.¹⁷

¹⁴Lietuvos paštu, telegrafų ir telefonų įstaigų sąrašas. – Kaunas, 1921, p. 32.

¹⁵Lietuvos paštas 1922 metams. – Kaunas, 1922, p. 13.

¹⁶Ten pat.

¹⁷Veliuonos praeitis ir dabartis // Lietuvos laisvė. – 1922, Nr. 12.

Gubernijos miestuose Vilniuje ir Kaune telefonų stotys pradėjo veikti dar iki 1905 m. Telefono ryšys ypač tapo aktualus Pirmojo pasaulinio karo metais. Žinoma, tas ryšys daugiausia tarnavo karo reikalams. Steigiantis Lietuvos valstybei, buvo atkuriamos buvusios ir spėriai tiesiamos naujos telefono linijos. 1922 m. sausio mėn. sudarytoje Lietuvos telefono tinklų schemoje nurodyta pro Veliuonąėjusi Kauno–Jurbarko telefono linija, tačiau iki to laiko Veliuonos pašte telefonas nebuvo įvestas¹⁸.

*Veliuonos pašto viršininkas 1923–1927 m.
Juozas Sodaitis*

Nuo 1923 m. gegužės 20 d. Veliuonos pašto viršininku paskirtas Juozas Sodaitis, gim. 1885 m. Sintautuosė. 1912 m. jis pradėjo dirbti laiškininku Suvalkų mieste. Per Pirmąjį pasaulinį karą turėjo pasitraukti į Rusiją. Ten irgi kurį laiką dirbo laiškininku.

Grįžęs į Lietuvą, 1919 m. sausio 1 d. J. Sodaitis pasiprašė tarnybos pašto žinyboje ir 1919 m. vasario 13 d. buvo paskirtas Seinų pašto viršininku. Matyt, dėl lenkų puldinėjimų J. Sodaitis iš Seinų turėjo pasitraukti. 1919 m. liepos 19 d. jis paskirtas Virbailio pašto viršininku. 1920 m. kovo mėn. J. Sodaitis pradėjo darbuotis Šakių pašte, iš kur paskirtas į Veliuoną. Čia jam teko rūpintis telefono ryšio plėtimu.

Kuriais metais Veliuonoje įvestas telefonas, nustatyti nepavyko. 1926 m. telefono abonentų sąrašė Veliuonoje nurodyta 11 telefono abonentų. Telefonai buvo įvesti valsčiaus valdyboje ir policijos nuovadoje. Veliuonos pašte buvo pastatytas komutatorius, per kurį pašto darbuotojai skambinusių jungdavo su reikiamu abonentu. Žinoma, telefonu buvo galima prisiskambinti tik pašto darbo valandomis.

Gana sėkmingai Veliuonos paštui vadovavęs daugiau negu ketverius metus, J. Sodaitis pasiprašė tarnybos apskrities miesto Šakių pašte. Prašymas buvo patenkintas, nuo 1927 m. lapkričio 1 d. J. Sodaitis vėl dirbo Šakiuose. Čia jis 1931 m. gegužės 3 d. mirė¹⁹.

1927 m. vietoj J. Sodaičio Veliuonos pašto viršininku paskirtas Jonas Slibinskas, ėjęs šias pareigas šešerius metus. Kaip ir F. Permino, jo asmens bylos nepavyko aptikti. Jau minėta, kad Veliuonos pašto archyvas neišliko. Iš esančių dvejų metų pašto darbo apyskaitų galima įsitikinti, jog ši įstaiga 1928–1929 m. dirbo gana sėkmingai.

1928 m. Veliuonos paštas turėjo 21 285 Lt pajamų ir 8321 Lt išlaidų. Taigi gautas gana nemažas 12 961 Lt pelnas. Tais metais per Veliuonos pašta išsiųsta 230,9 tūkst. Lt perlaidų, o gauta 276,8 tūkst. Lt. Kitais, 1929 m., pajamos sudarė 22 839 Lt, o išlaidų turėta 10 128 Lt. Gauta 12 711 Lt pelno. Per pašta atsiųsta 285,5 tūkst. Lt perlaidų, o išsiųsta 256,6 tūkst. Lt perlaidų²⁰.

Pelningai dirbęs Veliuonos paštas 1929 m. iš septintos eilės perkeltas į šeštą.

Vietoj J. Slibinsko nuo 1933 m. gruodžio 1 d. Veliuonos paštui vadovauti paskirtas Pranas Štaras. Jis gimė 1905 m. Deltuvos vls. Mokėsi Deltuvos pradžios mokykloje, 1921 m. įstojo į Šėtos vidurinę mokyklą. Nuo 1923 m. mokėsi Kauno pavasarininkų gimnazijoje, tačiau jos nebaigė. 1929 m. P. Štaras įstojo į pašta

¹⁸Telefonų abonentų knyga 1922 metams. – Kaunas, 1922 (Ten yra ir telefonų tinklų schema).

¹⁹J. Sodaičio asmens byla // Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau LCVA). – F. 1016, ap. 1, b. 4906, l. 1–96.

²⁰1928 ir 1929 m. paštu įstaigų apyskaitų suvestinės // LCVA. – F. 1016, ap. 6, b. 89, l. 2; b. 92, l. 16.

telegrafo ir telefono kursus ir juos sėkmingai baigė. Nuo 1930 m. birželio 10 d. paskirtas V eilės valdininku į Aukštėsios Panemūnės paštą. Nuo 1931 m. rugsėjo 1 d. paskirtas Bálninkų pašto viršininku. Po keturių mėnesių, nuo 1932 m. sausio 1 d. P. Štaras pradėjo vadovauti Darsúniškio paštui, iš kur atvyko į Veliuoną.

Veliuonoje P. Štarui irgi neteko ilgiau pasidaruoti. 1934 m. spalio mėn. jis pranešė Pašto valdybai, kad per keturis kartus iš Veliuonos pašto kasos dingo 167 litai. Teigė susekęs, kad dėl pinigų dingimo kaltas vienas laiškinkas, prašė jį iškelti kitur. Atsiųstas į Veliuoną valdininkas dėl minėto skundo atliko tyrimą. Buvo apklausti pašto tarnautojai, pašaliniai asmenys. Nustatyta, kad laiškinkas įtartas nepagrįstai. Analizuojant apklausos protokolus, didžiausias įtarimas krito kitam asmeniui, vienam iš pašto viršininko artimųjų. Todėl nuo 1934 m. lapkričio 16 d. P. Štaras iškeliamas į Seredžių. P. Štaras buvo aktyvus šaulys, Tautininkų sąjungos narys. Seredžiuje pašto viršininku jis sėkmingai dirbo iki 1940 m. Netekus Nepriklausomybės Pašto valdybos vadovai 1940 m. liepos 25 d. nesutiko P. Štaro skirti Jonavos pašto viršininku, nes jis buvo aktyvus tautininkas. 1940 m. lapkričio mėn. P. Štarui patikėta vadovauti Šėtos paštui²¹.

Veliuonos paštui tapus šeštos eilės, jame dirbo du laiškinkai. Pašto viršininko mėnesio alga buvo 280 Lt, laiškinkai gaudavo po 160 Lt per mėnesį.

Laiškinkai ir kiti mažesnius atlyginimus gaunantys pašto darbuotojai

Veliuonos pašto tarnautojai apie 1928–1929 m. Pirmoje eilėje, centre, sėdi pašto viršininkas Jonas Slibinskas, šalia jo, kairėje, – Kazimieras Ardinavičius. A. Mickaus nuotr. Iš V. Ardinavičiūtės albumo

Veliuonos pašto viršininkas 1933–1934 m. Pranas Štaras

²¹P. Štaro asmens byla // LCVA. – F. 1016, ap. 1, b. 5367, l. 106.

būdavo nemokamai aprūpinami uniformomis. Apie 1931 m. išaktyta aukštesnių kategorijų pašto tarnautojams išigyti uniformas savo lėšomis. Pašto tarnautojų uniforminiai drabužiai buvo mėlynos spalvos.

Ūkinės pašto išlaidos būdavo irgi griežtai reglamentuojamos. 1934 m. nuomojamos Veliuonos pašto įstaigos tūris buvo 24 m³. Patalpos buvo apšildomos trimis krosnimis. Tais metais pašto ūkinėms išlaidoms skirti 288 Lt, iš jų raštinės reikmėms – 5, švaros priežiūrai – 8 ir apšvietimui – 8 Lt. Kitos išlaidos teko patalpų šildymui. 1935–1936 m. nuomos kur kas mažesnės patalpos. Jų tūris – 16 m³, šildomos 2 krosnimis. Šias patalpas išlaikyti 1935 m. skirti 192, o 1936 m. – 168 Lt. Švarai palaikyti ir apšvietimo išlaidos liko tokios pat kaip ir 1934 m. Tiktai 1936 m. dviem litais padidintos išlaidos raštinės reikmėms²².

1934 m. vietoj P. Štaro Veliuonos pašto viršininku paskirtas Jonas Kaluzevičius, gim. 1903 m. Mārginių k., Jiezo vls. Jis buvo baigęs rusų gimnazijos pirmą klasę. J. Kaluzevičius, dirbdamas Jiezo vls. valdybos raštinėje, 1921 m. pasiprašė tarnybos pašte. Tų metų birželio mėn. gavo laiškinių pareigas Jėsvainiuose. Netrukus perkeltas laiškininku į Kauno geležinkelio stoties paštą. 1922 m. J. Kaluzevičius atsisakė tarnybos pašte, dirbo buhalteriu banke, privačioje bendrovėje. Pagaliau ryžosi imtis privataus verslo. 1928 m. jis išigijo autobusą ir pats vežiojo keleivius bei paštą. Deja, jam nepasisekė. 1930 m. įvyko avarija, po jo autobuso ratais pakliuvo žmogus. Dėl avarijos teismas kaltu pripažino pėstijį, neatsargiai ėjusį per gatvę. 1931 m. J. Kaluzevičius vėl pasiprašė tarnybos pašto žinyboje. Jis paskirtas pašto vagono Kybartai–Klaipėda palydovu. Darbas pašto vagonė J. Kaluzevičiui buvo per sunkus, todėl prašė kitos tarnybos. Nuo 1932 m. rugsėjo 1 d. J. Kaluzevičius paskirtas Sudargo pašto viršininku, o lygiai po metų perkeltas vadovauti Eržvilko paštui, iš kur atvyko į Veliuoną.

J. Kaluzevičius Veliuonos pašte tvarkėsi sėkmingai, revizoriai jokių trūkumų nerasdavo. Motyvuodamas tuo, kad turi gydytis, 1935 ir 1936 m. prašėsi perkelti į didesnę miestą, tačiau neatsiradus laisvų vietų, teko pasilikti Veliuonoje.

Vykstant pavardžių lietuvinimui, 1939 m. jis pasivadino Kalužioniu. Pagaliau nuo 1940 m. balandžio 1 d. J. Kalužionis skiriamas valdininku į Kauno centrinį paštą. Išvykdamas Veliuonos pašto viršininko pareigas perdavė Edvardui Bareikiui. Lietuvai praradus valstybingumą, atsirado rusiškai rašyta pažyma,

*Veliuonos pašto viršininkas 1934–1940 m.
Jonas Kaluzevičius.
Apie 1935 m.*

*Veliuonos pašto
spaudas ir 1935 m.
kalendorinis žymeklis*

²²Pašto įstaigų ūkinių išlaidų paskirstymo lentelės // LCVA. – F. 1016, ap. 6, b. 161, l. 6, 18, 27.

²³J. Kaluzevičiaus-Kalužionio asmens byla // LCVA. – F. 1016, ap. 1, b. 2105.

kad J. Kalužionis „*buvo nacionalistas*“, turėjo ryšių su „*politine policija*“. Todėl bolševikų valdžia jį nuo 1940 m. rugsėjo 1 d. iš tarnybos pašalino²³.

Galima priminti, kad Lietuvos Respublikos metais paštui irgi buvo tekusios valstybės taupomųjų kasų funkcijos. Tiesa, 1919 m. įsteigtos valstybės taupomosios kasos iš pradžių prie pašto skyrių nesiglaudė. Deja, nieko geriau nesugalvojus, prisiminta sena patirtis. 1932 m. susitarus finansų ir susisiekimą ministrams, prie pašto skyrių pradėti steigti valstybės taupomųjų kasų skyriai. 1933 m. liepos 31 d. patvirtintos „*Taupomųjų valstybės kasų skyrių prie pašto įstaigų operacijų vedimo ir jų kontroliavimo taisyklės*“. Veliuonos pašte veikęs valstybės taupomosios kasos skyrius turėjo 85 numerį²⁴.

Matyt, dėl palyginti nemažų mokesčių Veliuonos pašto telefonų abonentų skaičius nuolat keitėsi. Iš leidžiamų kasmetinių telefono abonentų sąrašų matyti, kad 1932 m. Veliuonos paštas turėjo 30 telefono abonentų, 1933 m. – 25, 1936 m. – 15, 1937 m. – 16, 1938 m. – 14, 1939 m. – 15 abonentų.

Iki 1940 m. Veliuonos pašte laiškinkais yra dirbęs Pranas Ramonas, Oskaras Marengolcas, Logminas ir kiti. Laiškinkai korespondenciją ir prenumeruojamą spaudą pristatydavo tik miestelio gyventojams ir artimiausių kaimų žmonėms. Išskyrus telegramas, į toliau nuo Veliuonos esančius kaimus laišakai bei laikraščiai nebuvo nešiojami.

Veliuonos paštui priklausė Ilguvės, Raudonės ir Stakių pašto agentūros. Visos šios agentūros korespondencija keisdavosi su Veliuonos paštu.

Veliuonos pašto tarnautojai apie 1937 m. Pirmoje eilėje, viduryje, sėdi pašto viršininkas Jonas Kaluzevičius, jo kairėje – laiškanesys Pranas Ramonas. A. Mickaus nuotr.

²⁴Žinios apie prie paštų veikusias valstybės taupomąsias kasas // LCVA. – F. 1016, ap. 6, b. 189, l. 78, 124–126.

Trumpai apie Stakių pašto agentūrą

Kadangi Stakiai ilgą laiką priklausė Veliuonos parapijai, norisi paminėti ir ten veikusią pašto agentūrą.

Pašto agentūros buvo steigiamos ten, kur pašto įstaiga būtų reikalinga, tačiau dėl nedidelio gyventojų skaičiaus ji negalėtų dirbti pelningai. Pašto agentūros prekiaudavo pašto bei žyminiais ženklais, priimdavo ir išduodavo paprastą bei registruotą korespondenciją, jose galima buvo užsiprenumeruoti ir atsiimti periodinę spaudą. Pašto agentūros nepriimdavo ir neįšduodavo didesnių piniginių perlaidų, siuntinių. Agentūros buvo skirstomos į I, II ir III eilės.

Agentūrų vedėjus skirdavo ir atleisdavo Pašto valdyba, tačiau jie dirbdavo kaip pagalbiniai (antraeiliai) tarnautojai. Uždarant pašto agentūrą arba ją keičiant į pašto įstaigą, vedėjai būdavo atleidžiami nepasiūlant kitos tarnybos. Trečios eilės agentūros vedėjo mėnesio atlyginimas buvo 25, antros – 40, pirmos – 60 litų.

1928 m. Veliuonos pašto viršininkas Jonas Slibinskas sudarė sutartį su Stasiu Drotvinu, gim. apie 1894 m. S. Drotvinas išsipareigojo nuo 1928 m. spalio 2 d. eiti Stakių III eilės pašto agentūros vedėjo pareigas, už tai gaudamas 25 Lt mėnesio atlyginimą. Tipinėse sutartyse agentūrų patalpos neaptariamoms. Tikėtina, kad Stakių pašto agentūra išsikūrė staliaus S. Drotvino namuose.

1929 m. Stakių pašto agentūra gavo 488 Lt pajamų, 1930 m. – 1742 Lt, 1931 m. – 3075 Lt, 1932 m. – 2304 Lt pajamų²⁵. Kitų metų pašto agentūrų pajamų žiniaraščių nepasitaikė aptikti.

Kadangi Stakių pašto agentūra gaudavo nemažai pajamų, nuo 1930 m. lapkričio 18 d. ji perkelta į antrą eilę, o nuo 1932 m. sausio 21 d. tapo aukščiausios – pirmos eilės pašto agentūra.

Stakių agentūros vedėjas S. Drotvinas dirbo pareigingai, tikrintojai trūkumų nerasdavo. Nebuvo ir gyventojų skundų. Apie 1930 m. Stakių pašto agentūroje įvestas telefonas, įrengtas nedidelis komutatorius. 1932 m. ši agentūra turėjo 5 telefono abonentus. Tiek pat abonentų buvo ir 1939 m.

1940 m. Lietuvai praradus valstybingumą įsigaliojo SSRS pašto taisyklės, kuriose pašto agentūros nenumatytos. Joms prilygo kaimo ryšių skyriai. Pagal tradiciją pašto agentūrų pavadinimas neoficialiai buvo vartojamas net pirmaisiais pokario metais.

S. Drotvinas Stakių agentūros vedėju tebedirbo ir 1940 m. pradžioje. 1942 m. tos agentūros vedėjas buvo Pranas Bendžius²⁶.

Valstybės taupomosios kasos Veliuonoje antspaudas